

УДК 339.9

Авраменко Є. Ю., Шаповал Б.О.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ

Розкрито головні переваги та недоліки вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ). Висвітлено тенденції та перспективи співпраці України та СОТ у майбутньому.

Ключові слова: Світова організація торгівлі, експорт, глобалізація, торговельні обмеження, протекціонізм, перетік капіталу.

Раскрыты главные преимущества и недостатки вступления Украины во Всемирную торговую организацию (ВТО). Выяснено тенденции и перспективы сотрудничества Украины и ВТО в будущем.

Ключевые слова: Всемирная торговая организация, экспорт, глобализация, торговые ограничения, протекционизм, переход капитала.

This research reveals the main strengths and weaknesses of the Ukraine's accedence to the World trade organization (WTO). It is also shows the tendency and prospects of cooperation between Ukraine and WTO in the future.

Keywords: World trade organization, export, globalization, trade restrictions, protectionism, capital flow.

Постановка проблеми. Для України, яка перебуває на етапі системної трансформації національної економіки, включення у світовий економічний простір є ключовим завданням зовнішньоекономічної політики країни, вирішення якого дозволить Україні зайняти у міжнародному розподілі праці вигідне, відповідне її потенціалу місце. Після набуття Україною членства в СОТ у 2008 р., актуальним є виявлення і аналіз переваг та недоліків цього вступу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз переваг та недоліків від вступу України до СОТ проводилися повністю або частково вітчизняними вченими-економістами, серед яких виділяють роботи Циганкової Т. М., П'ятницького В. Т., Осики С. Г. На жаль, дана проблематика не викликає інтересу серед вітчизняних представників суспільної географії.

Метою даної наукової статті є виявлення та оцінка основних переваг та недоліків вступу України до СОТ.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день надзвичайно важко оцінити позитивний чи негативний ефект від вступу України до СОТ, так як нові експортні можливості у певній мірі нівелювалися світовою фінансовою кризою. Насамперед, вона спричинила стрімкий ріст протекціонізму в світі. За даними Global Trade Alert (ГТА; створеної в 2008 році для аналізу протекціонізму), в грудні 2009 р. існувало 305 дискримінаційних мір через місяць їх стало вже 367, а ще 198 були оголошені але не введені. Відповідно, можна сміливо заявити, що кількість мір зросла щонайменше на 60-70%.

Можна стверджувати, що для деяких галузей членство в СОТ принесе збитки у найближчому майбутньому. Зокрема, швидше всього для сільського господарства. Слід розуміти також, що у СОТ домінує концепція “невидимої руки”, суть якої в тому, що при лібералізації торгівлі людський та фінансовий капітал вкладатиметься у ті галузі, які дають найбільші прибутки. Але на певному етапі неможливо сказати, які це саме галузі будуть. Поки ми не пустимо цю “руку” в хід, ми не зрозуміємо, в чому Україна зможе зайняти свою нішу у світовій торгівлі. Ми розуміємо, що внаслідок вступу України до СОТ буде перетік капіталу, що окремі галузі вітчизняної економіки неефективні, хоча штучно ми зможемо підтримувати їх і надалі, але ми не розуміємо, у чому ми найкращі. Саме тому необхідно створити умови в короткостроковій та довгостроковій перспективі для ефективного стимулювання нових високих технологій в галузях, де Україна має певні здобутки та міжнародний авторитет (космічне ракетобудування, авіапромисловість, енергообладнання, біотехнологія, комп'ютерне програмне забезпечення тощо)[1, с.5-6].

Найкращий приклад „переходу ресурсу” дають Сполучені Штати Америки, де на кінець позаминулого століття у сфері сільського господарства було зайнято понад 79 % працездатного населення, проте через сто років завдяки глобалізації, вступу цієї країни до СОТ та лібералізації торгівлі на сьогоднішній день у сільському господарстві

зайнятий один відсоток населення. Отже, математично це означає, що 78 % населення змушені були залишити свою роботу, здобути нові навички, перекваліфікуватися. Однак, сьогодні США живе краще ніж сто років тому, і ніхто не жаліє про цю зміну.

Головна проблема українських промисловців у їх інертності. СОТ дозволяє проводити перегляди існуючих торговельних обмежень (антидемпінгових чи інших заходів). Також промисловість майже не впливала на процес вступу в СОТ і продовжує не впливати на створення зони вільної торгівлі з ЄС.

Для основних українських експортерів – металургів, 2009-2010 рр. скоріше були роками виживання та пошуку фінансування, аніж роком експортних можливостей.

Валютні надходження від експорту металу за період 2010 р. зменшилися на 40%, порівняно із 2009 р., при цьому експорт металу у кількісному виразі фактично залишився незмінним 23,3 млн. тон. Тобто таке падіння було сформовано за рахунок несприятливої цінової кон'юнктури на металургійну продукцію, викликану загальними кризовими явищами у світовій економіці. Обвал цін на продукцію чорної металургії поставив українських виробників у скрутне становище. У подібній ситуації природно виглядало б часткове переорієнтування на потреби внутрішнього ринку. Але незважаючи на потенційно значну внутрішню потребу країни у продукції чорної металургії, реально внутрішнє споживання є незначним та базується в основному на потребах будівельного сектору, який у “кризові” 2008-2009 рр. перебував у критичному стані. Так обсяги виконаних будівельних робіт скоротились у 2008 р. на 15,8% (до 2007 р.) та на 48,2% у 2009 р. Такі фактори призвели до зменшення обсягів виробництва українськими металургійними підприємствами: за даними Державного комітету статистики України у 2009 р. металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів становило 73,3% від відповідного показника 2008 року.

Слід відмітити, що негативні наслідки від втрати зовнішніх ринків для українських металургів могли бути набагато гіршими, зважаючи на застосування урядами ряду країн додаткових протекціоністських заходів для захисту своїх ринків. Але тут зіграло свою позитивну роль членство України у СОТ. Після вступу до Організації металургійна галузь виграла чи не найбільше серед інших секторів української промисловості: відміна квотування на ринках ЄС, ускладнення процедур антидемпінгових розслідувань та установа додаткових обмежень значною мірою сприяли просуванню продукції.

Все ж зазначимо, що світова фінансова криза завадила українським металургам повною мірою скористатись перевагами від членства у СОТ.

Сільське господарство є єдиною галуззю в Україні, яка демонструє зростання у період фінансово-економічної кризи, так у 2009 р. порівняно з 2008 р. ріст валової продукції склав 0,1%. Всі інші галузі демонстрували показники спаду виробництва. Це пов'язано з тим, що

сільськогосподарська галузь є менш цікавою для інвестування, а значить, її реакція на світові фінансові та економічні зміни буде дещо сповільнена.

З іншого боку, позитивні результати роботи сільського господарства стали можливими, у тому числі і завдяки успішній експортній діяльності. Порівняно з першим роком членства обсяги експорту сільськогосподарської продукції у вартісному виразі зменшились на 17%, проте такий результат всерівно можна вважати успішним: по-перше, протягом року спостерігався, в цілому, позитивний тренд обсягів експорту сільськогосподарської продукції (рис.1), завдяки сприятливій цінній кон'юнктурі на зернові, олійні культури та соняшникову олію; по-друге, значне збільшення експортних поставок, що спостерігалось у перший рік членства у СОТ частково пов'язане з піковими цінами на продовольство у світі, через "світову продовольчу кризу" 2007 та 2008 рр.[4,5].

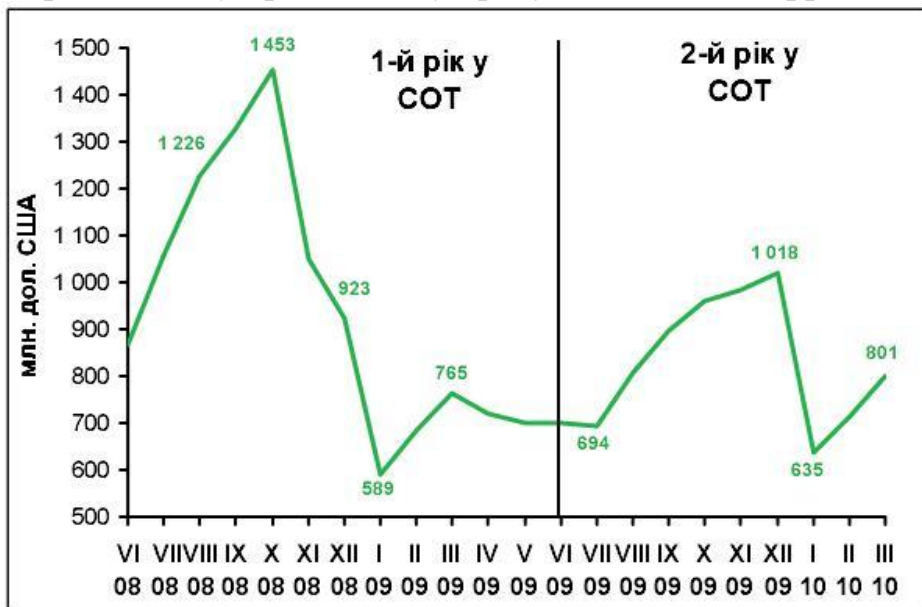

Рис.1 Динаміка експорту сільськогосподарської продукції після приєднання України до СОТ [2, С.340]

У загальній структурі експорту частка сільськогосподарської продукції збільшилась з 20% у першу річницю приєднання до Організації, до 23% — у другу. Зауважимо, що до членства у СОТ дана частка була на рівні 12-13%.

Причини такого збільшення експортних поставок сільськогосподарської продукції можна пояснити наступними чинниками:

- високі врожаї зернових та олійних культур у сезоні 2008-2009;
- сприятлива цінова кон'юнктура на світових ринках;
- девальвація гривні у 2008-2009 рр. також підвищила конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції;
- через фінансову кризу ставки фрахту стали помітно меншими, ніж у докризовий період;

- зняття старих та не запровадження українським Урядом нових кількісних обмежень експорту, які не відповідають вимогам СОТ, можна вважати одним із найбільш позитивних наслідків приєднання до Організації для сільськогосподарської галузі.

Основою українського аграрного експорту є продукція з низьким та середнім ступенем перероблення: зернові та олійні культури, соняшникова олія. Їх сукупна частка за період з червня 2009 р. по грудень 2010 р. склала 66,5%. Дані категорії товарів дуже чутливі до зовнішніх факторів та нестабільні за ціною компонентою. Враховуючи це, є сенс розвивати внутрішнє споживання, щоб у разі погіршення кон'юнктури на зовнішніх сировинних ринках мати можливість: по-перше, корегувати обсяги товарної пропозиції задля стабілізації цінової ситуації, а по-друге, перенаправляти товарні потоки у галузі з виробництва товарів з більшою доданою вартістю, що в цілому дозволило б диверсифікувати ризики.

Серед інших можливих переваг та недоліків можна зазначити наступні: загальні переваги відкритої економіки, інституційна реформа, механізм розв'язання суперечок, участь у прийнятті рішень світової спільноти, реформа податкової та митної системи, інтеграція із Європейським Союзом[3].

Висновки. Отже, можна стверджувати, що членство в СОТ несе багато переваг для України, зокрема зняття старих кількісних обмежень на експорт, можливість розв'язання міжнародних торгових суперечок, інтеграція з ЄС. Основні недоліки пов'язані з необхідністю переходу фінансового та людського капіталу з економічно не вигідних та не конкурентоспроможних галузей у нові більш вигідні сфери. Для мінімізації таких негативних наслідків необхідно покращити мобільність ресурсів.

Використання переваг України від членства в СОТ, в першу чергу залежать від нас самих: від нашої швидкої адаптації до правил світової економіки, внутрішніх реформ, професіоналізму персоналу та службовців, знання та використання правил СОТ.

1. Циганкова Т. М. *Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ.* – К.: КНЕУ, 2003. – 916 с.

2. *UNCTAD Hand book of statistics 2011.* – New York and Geneva, 528 p.

3. Світова організація торгівлі // <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/2923.htm> (11.03.2011)

4. Українська торгівельна політика – статистика та аналітика // <http://wto.in.ua/index.php?get=21> (14.03.2011)

5. *World Trade Organization* // http://en.wikipedia.org/wiki/World_Trade_Organization (29.03.2011)